

Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta

Viite: Lausuntopyyntöne 13.11.2025, HE 129/2025 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain ja pelastustoimen järjestämisestä annetun lain muuttamisesta

Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa otsikon asiassa. THL pitää perusteltuina hallituksen esityksessä ehdotettuja täsmennyksiä sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämistä koskeviin säädöksiin ja esittää niistä seuraavat huomiot.

1. Hyvinvointialueen sosiaali- ja terveydenhuollon seuranta ja arviointivelvollisuus (29 §)

Hyvinvointialueiden seurannan vähimmäistiedot

Hallituksen esityksen mukaan THL:n tehtävänä on tuottaa valtakunnallista vertailutietoa vähimmäistiedoista, jotka hyvinvointialueet raportoivat laitokselle. Sosiaali- ja terveysministeriön maaliskuussa 2025 vahvistamat hyvinvointialueiden seurannan vähimmäistiedot sisältävät kuitenkin myös muiden kansallisten toimijoiden tuottamaa tilasto- ja rekisteritietoa sekä THL:n väestökyselyillä keräämiä tietoja. Tästä syystä THL esittää, että 29 §:n 1 momentin lausetta ”Hyvinvointialueen tulee tuottaa nämä seurannan vähimmäistiedot Terveiden ja hyvinvoinnin laitokselle” tarkennetaan siten, että vaatimus koskee hyvinvointialueiden toimivaltaan kuuluvia tietoja.

THL pitää 29 §:n 1 momentin mukaista HUS-yhtymän velvoitetta tuottaa potilaan hoitoa koskevat vähimmäistiedot eriteltynä Uudenmaan hyvinvointialueilta ja Helsingistä kannatettavana.

Tämä parantaa aiemmin puutteellista mahdollisuutta verrata tietoja muun maan hyvinvointialueisiin yhdenmukaisella ja läpinäkyvällä tavalla.

Tietojen oikeellisuus ja ajantasaisuus

THL pitää tarkoituksenmukaisena 29 §:n 1 momentin tarkennusta, jonka mukaan hyvinvointialueet ja HUS-yhtymä vastaavat THL:n määrittelyjen mukaisesti raportoitujen tietojen oikeellisuudesta ja ajantasaisuudesta.

THL korostaa, että laadukas ja vertailukelpoinen tietopohja on perusedellytys 29 §:n 3 momentissa kuvatulle tiedon hyödyntämiselle hyvinvointialueiden strategisessa johtamisessa ja päätöksenteossa, valtioneuvoston hyvinvointialueita koskevassa ohjauksessa sekä THL:n lakisääteisessä hyvinvointialueiden järjestämisen arviointitehtävässä.

Vähimmäistietojen kokonaisuuden selkeytyminen

THL katsoo, että sote-järjestämislain 29 §:ssä säädettyjen hyvinvointialueiden seurannan vähimmäistietojen sekä lain 6 ja 7 §:ssä tarkoitettujen hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmien vähimmäistietojen kokonaisuus on hallituksen esityksessä monilta osin selkeytynyt. THL huomioi vähimmäistietojen ensisijaiset kohderyhmät ja käyttötarkoitukset myös raportointiratkaisuissaan.

THL julkaisi lokakuussa 2025 hyvinvointialueiden seurannan vähimmäistietosisällöistä muodostuvan Seurannan, arvioinnin ja ohjauksen ydintiedot -raportointikokonaisuuden. Vuoden 2026 alussa THL:ssä käynnistyy hyvinvointikertomusten ja -suunnitelmien vähimmäistietojen raportoinnin kehittämistyö.

Hallituksen esityksen taloudelliset vaikutukset THL:lle

Säädösmuutosten taloudellisia vaikutuksia käsittelevissä perusteluissa todetaan, että uutta vähimmäistietojen raportointiratkaisua varten THL:lle on osoitettu kehittämisrahoitusta vuosille 2025–2026 ja että vähimmäistiedon tietotuotanto ei tule vaatimaan THL:ltä lisäresurssointia, koska ylläpito- ja kehittämispanos on jo olemassa olevaa resurssia THL:ssä.

THL huomauttaa, että hyvinvointialueiden seurannan vähimmäistietojen raportoinnin kehittäminen edellyttää edelleen lisäresursointia. Sote-järjestämislain 29 §:n mukaisten hyvinvointialueiden seurannan vähimmäistietojen huomattava laajuus ja monilta osin vielä kehitysvaiheessa oleva vertailukelpoinen kansallinen tietotuotanto – esimerkiksi hyvinvointialueiden henkilöstötietojen osalta – vaativat THL:ltä merkittävästi sekä teknistä että sisällöllistä kehittämistyötä. Lisäksi hyvinvointialueiden valmiudet toimittaa THL:lle vertailukelpoista tietoa vaihtelevat muun muassa niiden tietojärjestelmien kehitysvaiheen mukaan.

Hyvinvointialueiden seurannan vähimmäistietojen ylläpito- ja hallintavaihe edellyttää THL:ssä lisäksi asiantuntijuutta, jolla varmistetaan ketterä kyvykyys vastata valtioneuvoston ohjauksen toimintaympäristössä tapahtuviin raportointitarpeiden muutoksiin.

Hyvinvointialueiden vuosittainen selvitys

Sote-järjestämislain 29 §:n 2 momentin mukaan hyvinvointialueen tulee laatia vuosittain selvitys sosiaali- ja terveydenhuoltonsa ja taloutensa tilasta sekä toimittaa se THL:lle ja sosiaali- ja terveystieteiden ministeriölle ja julkaista julkisessa tietoverkossa.

THL pitää tavoiteltavana, että kansallisen tietopohjan ja sen vertailukelpoisuuden kehittyessä nykyisenkaltaista erilliskyselyyn perustuvaa hyvinvointialueselvitystä voitaisiin sisällöllisesti keventää vastausrasitteen vähentämiseksi.

2. Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksen asiantuntija-arviot (30 §)

Hallituksen esityksen mukaan sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöä ja sen käyttöä koskeva tiedon seuranta sisällytetään 29 §:n mukaiseen vähimmäistiedon keruuseen.

THL katsoo, että esitys parantaa jatkossa laitoksen edellytyksiä muodostaa sote-järjestämislain 30 §:n mukaisissa asiantuntija-arvioissaan kokonaiskuvaa hyvinvointialuetasoisesti ja kansallisesti sosiaali- ja terveydenhuollon henkilöstöstä.

Nykytilanteessa hyvinvointialueiden henkilöstötietojen kattavuudessa, yhteismitallisuudessa ja ajantasaisuudessa on kuitenkin merkittäviä puutteita, jotka heikentävät tietojen vertailukelpoisuutta. Henkilöstötietojen tuottamisen valmistelua on siksi perusteltua jatkaa, vaikka kansallisesti vertailukelpoisen tietotuotannon käynnistyminen vuoden 2026 loppuun mennessä vaikuttaakin aikataulullisesti varsin haastavalta.

Henkilöstön käyttöä koskevan tiedon lisäksi THL pitää perusteltuna, että kansallisia kehittämistoimia suunnataan myös vertailukelpoisen työhyvinvointitiedon tuottamiseen kaikilta alueilta.

Pääjohtajan sijainen,
hallinto- ja talousjohtaja

Mia Nykopp

Johtaja

Piia Aarnisalo